

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

**ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2019**

Εξεταζόμενο αντικείμενο: Φιλολογικά - Γλώσσα (513)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Κυριακή, 1^η Δεκεμβρίου 2019, 10:00–13:00

ΛΥΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ
ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2019

Εξεταζόμενο αντικείμενο (Κωδικός): Φιλολογικά – Γλώσσα (513)
Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Κυριακή, 1^η Δεκεμβρίου 2019, 10:00–13:00

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ **ΔΕΚΑΕΠΤΑ (17) ΣΕΛΙΔΕΣ**.

Η Γλώσσα, η Λογοτεχνία και τα Λατινικά εξετάζονται μαζί.
Ο συνολικός χρόνος εξέτασης και για τα τρία (3) αντικείμενα είναι τρεις (3) ώρες.

Ειδικές Οδηγίες:

- **Όλες** οι απαντήσεις των εξεταστικών δοκιμίων της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας να δοθούν στο **ίδιο Τετράδιο Απαντήσεων**.
- Να απαντήσετε σε **όλες** τις ερωτήσεις του εξεταστικού δοκιμίου.

Βασική επισήμανση:

Στις ερωτήσεις όπου ζητείται να καταγράψετε έναν συγκεκριμένο αριθμό στοιχείων (π.χ. «Να διατυπώσετε τρία (3) ερωτήματα...»), εάν στις απαντήσεις σας περιλάβετε περισσότερα στοιχεία από όσα ζητούνται κάθε φορά, θα λαμβάνονται υπόψη για σκοπούς βαθμολόγησης τα στοιχεία εκείνα που εμφανίζονται πρώτα στο Τετράδιο Απαντήσεων (μέχρι τον αριθμό που καθορίζεται).

Ερώτηση 1

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ο/η εκπαιδευτικός προτίθεται να ασκήσει τους/τις μαθητές/τριες στην κατανόηση προφορικού λόγου και για τον σκοπό αυτό προβάλλει στην τάξη σύντομο οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο) με συγκεκριμένο θέμα, π.χ. τη Γλωσσομάθεια.

Να προτείνετε **δύο (2)** δραστηριότητες (υπό τη μορφή είτε ερωτημάτων είτε οδηγιών), διαφορετικού περιεχομένου, που θα μπορούσε να εφαρμόσει ο/η εκπαιδευτικός και οι οποίες θα εστιάζουν στο **προακουστικό στάδιο**.

(μονάδες 4)

Απάντηση Ερώτησης 1

2 × 2 = 4 μονάδες

Ενδεικτικά:

Ορθές θεωρούνται οι δραστηριότητες που περιλαμβάνουν **δύο (2)** στοιχεία από τα ακόλουθα:

- Μπορείτε να προβλέψετε, με βάση τον τίτλο, το θέμα/περιεχόμενο του σύντομου βίντεο;
- Μπορείτε να αναφέρετε με βάση τη θεματική ενότητα κάποιες λέξεις και έννοιες που πιθανόν να συναντήσουμε στο σύντομο βίντεο;
- Δίνεται φύλλο εργασίας με ερωτήσεις επικεντρωμένες **σε επιμέρους σημεία** (γλωσσικά, συγκειμενικά κτλ.) **του προφορικού κειμένου** τις οποίες οι μαθητές/τριες διαβάζουν σιωπηρά πριν την προβολή, έτσι ώστε να είναι σε θέση να κρατήσουν σημειώσεις κατά την ακρόαση. Το φύλλο εργασίας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής (ενδεικτικά):
 - (α) Ερωτήματα σχετικά με χωροχρονική τοποθέτηση: π.χ. τίτλος, θέμα, χρόνος παραγωγής, τόπος παραγωγής, είδος, ιστορικό/πολιτισμικό/κοινωνικό πλαίσιο. Προτρέπουμε τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν τις ερωτήσεις πριν να δουν την ταινία, για να ξέρουν πού πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους κατά τη διάρκεια της προβολής.
 - (β) Ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο της ταινίας τα οποία θα απαντηθούν μετά την προβολή. Προτρέπουμε τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν τις ερωτήσεις πριν να δουν την ταινία, για να ξέρουν πού πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους κατά τη διάρκεια της προβολής.
- Προτρέπουμε τους/τις μαθητές/τριες να κρατούν σημειώσεις κατά την ακρόαση, στις οποίες θα επιστρέψουν μετά την ακρόαση, για να τις επεξεργαστούν.

Ερώτηση 2

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Γ΄ Λυκείου, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους/στις μαθητές/τριες τρία (3) χωρία, με σκοπό να διαπιστώσει κατά πόσο έχουν εμπεδώσει και μπορούν να εντοπίσουν σε ένα κείμενο τους τρόπους και τα μέσα πειθούς.

(α) Να αναγνωρίσετε όλους τους τρόπους και τα αντίστοιχα μέσα πειθούς που χρησιμοποιούνται στα ακόλουθα τρία (3) υπό εξέταση χωρία. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

- I. Ο άνθρωπος γενικά οφείλει να σέβεται τον συνάνθρωπό του, στον βαθμό που ο ίδιος θα ήθελε να τον σεβαστούν, κάνοντας πράξη αυτό που πολύ εύστοχα είπε κάποτε ο Καζαντζάκης: «Αγάπα τον άνθρωπο, γιατί είσαι εσύ».
- II. Το τελευταίο χρονικό διάστημα είδαν το φως της δημοσιότητας τα αποτελέσματα ερευνών του ΟΟΣΑ και της UNICEF, σύμφωνα με τα οποία οι Έλληνες μαθητές, σε ένα σημαντικό ποσοστό, αδυνατούν να κατανοήσουν το νόημα των κειμένων που διαβάζουν και, βεβαίως, αδυνατούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους.
- III. Απαραίτητη και χρήσιμη η τηλεόραση, όμως δεν μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αναπληρώσει τις εφημερίδες. Γιατί ο προφορικός λόγος φεύγει και χάνεται και είναι αδύνατο να ξαναδιαβάσεις αυτό που άκουσες.

(μονάδες 6)

(β) Να εντοπίσετε και να γράψετε **ένα (1)** μειονέκτημα που παρουσιάζει η πιο πάνω δραστηριότητα, όπως τη χρησιμοποίησε ο/η εκπαιδευτικός.

(μονάδες 2)

(γ) Να αναφέρετε ακόμη **μία (1)** δραστηριότητα που μπορεί να εφαρμόσει ο/η εκπαιδευτικός, για να διδάξει τη χρήση τρόπων και μέσων πειθούς στον προφορικό λόγο.

(μονάδες 2)

Απάντηση Ερώτησης 2

Υπερώτημα 2 (α)

Τρόποι πειθούς: $3 \times 1 = 3$ μονάδες

Μέσα πειθούς: $3 \times 0,5 = 1,5$ μονάδες

Τεκμηρίωση: $3 \times 0,5 = 1,5$ μονάδες

- I. **Τρόπος πειθούς:** επίκληση στην αυθεντία
Μέσο πειθούς: αναφορά στα λόγια του Καζαντζάκη
Τεκμηρίωση: «Αγάπα τον άνθρωπο, γιατί είσαι εσύ».
- II. **Τρόπος πειθούς:** επίκληση στη λογική
Μέσο πειθούς: τεκμήρια: πορίσματα, αποτελέσματα ερευνών του ΟΟΣΑ και της UNICEF
Τεκμηρίωση: «είδαν το φως [...] τις απόψεις τους».
- III. **Τρόπος πειθούς:** επίκληση στη λογική
Μέσο πειθούς: χρήση επιχειρήματος
Τεκμηρίωση: «δεν μπορεί [...] που άκουσες».

Υποερώτημα 3 (β)

1 × 2 = 2 μονάδες

Μειονεκτήματα:

- Πολύ μικρά αποσπάσματα
- Αποπλαισιωμένα κείμενα
- Μηχανικός εντοπισμός των τρόπων και μέσων πειθούς
- Δεν ελέγχεται η μεταγνώση

Υποερώτημα 3 (γ)

1 × 2 = 2 μονάδες

Δραστηριότητα: δομημένη συζήτηση, αγώνες λόγου/διαλογικές συζητήσεις (debate), προβολή και σχολιασμός διαφημίσεων / δικανικού λόγου / πολιτικών συζητήσεων κτλ. με στόχο την αναγνώριση και τον σχολιασμό των τρόπων και μέσων πειθούς που χρησιμοποιούνται κάθε φορά

Ερώτηση 3

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Γ΄ Γυμνασίου, ο/η εκπαιδευτικός πρόκειται να διδάξει τον κειμενικό τύπο της Επιχειρηματολογίας. Να καταγράψετε **τέσσερα (4)** γλωσσικά στοιχεία του επιχειρηματολογικού λόγου στα οποία θα μπορούσε να εστιάσει.

(μονάδες 6)

Απάντηση Ερώτησης 3

4 × 1,5 = 6 μονάδες

Ορθές θεωρούνται οι απαντήσεις που περιλαμβάνουν **τέσσερα (4)** στοιχεία από τα ακόλουθα:

Γλωσσικά στοιχεία του επιχειρηματολογικού λόγου αποτελούν τα ακόλουθα:

- χρήση διανοητικών ρημάτων (*νομίζω, θεωρώ, πιστεύω* κτλ.) για τη διατύπωση απόψεων
- παθητική σύνταξη για πύκνωση των πληροφοριών και προβολή τους ως πιο αντικειμενικών
- χρήση ρηματικών προσώπων α' ενικού για έκθεση των προσωπικών θέσεων και απόψεων, α' πληθυντικού για οικειότητα ανάμεσα στον ομιλητή/συντάκτη και τον δέκτη και γ' προσώπου (π.χ. «Εύκολα θα μπορούσε να αντιληφθεί κανείς...» / «Πολλοί θα συμφωνούσαν με την άποψη...» / «Είναι γενικά αποδεκτό...» / «Είναι εύλογο ότι...»).
- κυριολεκτική χρήση της γλώσσας (αποφυγή πολυσημίας – ακριβής χρήση εννοιών-κλειδιών)
- υποταγμένος λόγος (μακροπερίοδος λόγος – πυκνή υπόταξη, κυριαρχία οριστικής έγκλισης και σημαντική παρουσία δυνητικών εγκλίσεων)
- χρήση ονοματικών και όχι ρηματικών φράσεων (ονοματοποίηση) με σκοπό την πύκνωση των πληροφοριών και την παρουσίασή τους ως πιο αντικειμενικών
- πλούσια στίξη
- ρητορικά ερωτήματα
- επιρρήματα που δηλώνουν συμπέρασμα ή κατάληξη
- εκτεταμένη χρήση λογικών συνδέσμων (*και, αλλά, ούτε, ή* κτλ.) και συνδετών (*για παράδειγμα, στην πραγματικότητα, βέβαια, φυσικά, επίσης, αντίθετα, τελικά, έτσι, λοιπόν, συνεπώς* κτλ.)
- έντονη παρουσία επιστημικής τροπικότητας (μορφών πιθανολόγησης: *μπορεί, είναι δυνατόν, ενδέχεται, ίσως, νομίζω, πιστεύω, υποθέτω, κατά τη γνώμη μου, για μένα, έχω την αίσθηση* κτλ.)
- παρουσία δεοντικής τροπικότητας (μορφών δεοντολογίας: *πρέπει, χρειάζεται, είναι ανάγκη, είναι υποχρέωση, επιτρέπεται, απαγορεύεται* κτλ.)
- λέξεις/φράσεις που δηλώνουν ψυχοδιανοητικές καταστάσεις: *γνώμη, άποψη, πιστεύω, νομίζω, σκέφτομαι, προσωπικά, κατά τη γνώμη μου, κατά την αντίληψή μου, έχω την αίσθηση* κτλ.

Ερώτηση 4

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Β΄ Γυμνασίου, ο/η εκπαιδευτικός αποφασίζει να αξιοποιήσει το πιο κάτω κείμενο.

«Το συρματοπλεγμα του αίσχους»

[...] Τραβούμε κατά τη Δερύνεια, όχι από την Αγιανάπα την ξιπασμένη, αλλά από τον εσωτερικό δρόμο, τον δρόμο της ψυχής, δίπλα στο δασάκι της Άχνας και στην «πράσινη γραμμή». Και ποιος να ήταν τάχα που έδωσε στο συρματοπλεγμα αυτό το οικολογικό όνομα που θυμίζει την «Green Peace»; Υποθέτω πως ήταν κάποιος εκπρόσωπος του ΟΗΕ, από κείνους που ρητόρευαν για το «τείχος του αίσχους». Κρατώ ακόμη στο συρτάρι μου ένα από τα άλμπουμ που μας στέλνανε να τα μοιράσουμε στους μαθητές της Αμμοχώστου: παιδικές ζωγραφιές για το «μοιρασμένο Βερολίνο». Ένα παιδικό χέρι που τεντώνεται κάτω από το συρματοπλεγμα, για να πιάσει την μπάλα, στην άλλη μεριά. Τα μοιράζαμε και τους μιλούσαμε με θέρμη για τα δικαιώματα των παιδιών, για τα αισθήματα των ανθρώπων, που δεν μπαίνουν σε συρματοπλέγματα, για την ειρήνη, που ήταν καιρός ν' ανθίσει. Τι να πω τώρα στους μαθητές μου, που τα μάτια τους με συνοδεύουν; Τι να του πω του Γιωργή; Τι να πω και του Χαμπή; «Το τείχος του αίσχους έπεσε, δάσκαλε», μου λέει. «Τι θα γένει με το συρματοπλεγμα;» και βάζει κόκκινα βέλη που στάζουν αίμα ολόγυρα στη ζωγραφιά του, να δείχνουν κατά την Αμμόχωστο. [...]

Απόσπασμα (Διασκευή)

Χ. Μηλιώνης (1997). *Το μικρό είναι όμορφο*. Αθήνα: Κέδρος.

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1687,5394/>

- (α) Σε ποιο κειμενικό τύπο ανήκει το πιο πάνω απόσπασμα; Να αναφέρετε **τέσσερα (4)** γλωσσικά στοιχεία που υπάρχουν στο απόσπασμα (πέρα από τη χρήση ρημάτων), τα οποία αναδεικνύουν τον συγκεκριμένο κειμενικό τύπο.

(μονάδες 10)

- (β) Αφού εντοπίσετε και καταγράψετε τους **δύο (2)** κυρίαρχους ρηματικούς χρόνους στο πιο πάνω απόσπασμα, να εξηγήσετε τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τις συγκεκριμένες επιλογές.

(μονάδες 6)

Απάντηση Ερώτησης 4

Υποερώτημα 4 (α)

Κειμενικός τύπος: Αφήγηση: 2 μονάδες

Γλωσσικά στοιχεία $4 \times 2 = 8$ μονάδες

- Διαλογικά μέρη σε ευθύ λόγο και σε α' ρηματικό πρόσωπο («Το τείχος του αίσχους έπεσε, δάσκαλε», μου λέει. «Τι θα γένει με το συρματοπλεγμα;»).
- Απόδοση σκέψεων ή συναισθημάτων σε α' ρηματικό πρόσωπο και σε παροντικό χρόνο («Υποθέτω πως ήταν κάποιος εκπρόσωπος του ΟΗΕ, από κείνους που ρητόρευαν για το “τείχος του αίσχους”).
- Ενεργητική σύνταξη, παρατακτική σύνδεση προτάσεων, α' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο («Τραβούμε κατά τη Δερύνεια, όχι από την Αγιανάπα την ξιπασμένη, αλλά από τον εσωτερικό δρόμο, τον δρόμο της ψυχής, δίπλα στο δασάκι της Άχνας και στην “πράσινη γραμμή”).
- Εκφράσεις προφορικού λόγου / οικείο ύφος («Τι να του πω του Γιωργή; Τι να πω και του Χαμπή»).
- Σχήματα λόγου: μεταφορές («Αγιανάπα την ξιπασμένη», «τον δρόμο της ψυχής»).
- Ιδιωματισμός (τοπική γλωσσική ποικιλία) («Τι θα γένει με το συρματοπλεγμα;»).

Υποερώτημα 4 (β)

I. $2 \times 1 = 2$ μονάδες: Παρατατικός, Ενεστώτας

II. $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Χρήση Παρατατικού για να αποδοθεί μεγαλύτερη διάρκεια στα παρελθοντικά γεγονότα της αφήγησης.
- Χρήση Ενεστώτα, για να παρουσιαστούν γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν, αλλά έρχονται πιο κοντά στη χρονική στιγμή της αφήγησης και κάνουν τον λόγο πιο ζωντανό/παραστατικό/άμεσο.

Ερώτηση 5

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Γ΄ Λυκείου, στον θεματικό κύκλο «Παιδεία, Εκπαίδευση, Ενεργός και Συνειδητοποιημένος Πολίτης», ο/η εκπαιδευτικός προτίθεται να ασκήσει τους/τις μαθητές/τριες στην κατανόηση κειμένου. Δίνει για επεξεργασία στην τάξη ένα άρθρο του Γ. Μπαμπινιώτη με τίτλο «Έχει μέλλον η Παιδεία μας;», δημοσιευμένο στην ηλεκτρονική εφημερίδα «Το Βήμα».

Να προτείνετε/διατυπώσετε δραστηριότητες/ερωτήματα, διαφορετικού περιεχομένου, που θα μπορούσε να εφαρμόσει/υποβάλει ο/η εκπαιδευτικός στο μάθημα, ως ακολούθως:

- (i) δύο (2) κατά το **προαναγνωστικό στάδιο**.
- (ii) δύο (2) κατά το **κυρίως αναγνωστικό στάδιο**.
- (iii) δύο (2) κατά το **μεταναγνωστικό στάδιο**.

(μονάδες 12)

Απάντηση Ερώτησης 5

Ορθές θεωρούνται οι απαντήσεις που περιλαμβάνουν **έξι (6)** στοιχεία από τα ακόλουθα (**δύο (2)** για κάθε στάδιο):

(i) Προαναγνωστικό στάδιο: $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Ερωτήματα σχετικά με τον τίτλο του κειμένου (περιεχόμενο, στίξη, κυριολεξία κ.ά.)
- Ερωτήματα σχετικά με το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου (συγγραφέας, κειμενικό είδος, τόπος δημοσίευσης, ημερομηνία δημοσίευσης)
- Ερωτήματα/υποθέσεις/προσδοκίες για τον σκοπό του συγγραφέα σε σχέση με το μέσο δημοσίευσης, τους αποδέκτες του κειμένου κ.ά.
- Ανάκληση των γνώσεων των μαθητών/τριών (ή παροχή σχετικών πληροφοριών) για τον συγγραφέα του κειμένου, προκειμένου να δημιουργηθούν προσδοκίες για βασικές θέσεις του κειμένου και τον σκοπό του συγγραφέα.
- Η παροχή ερεθισμάτων για ανάκληση από τους/τις μαθητές/τριες των κοινωνικών-πολιτισμικών γνώσεων τους που αφορούν την περίοδο και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της συγγραφής του κειμένου.
- Η κατάθεση και συλλογή απόψεων των μαθητών/τριών μέσω της τεχνικής της ιδεοθύελλας σχετικά με τις κύριες ιδέες που προβλέπεται ότι περιέχει το κείμενο.
- Η συζήτηση με τους/τις μαθητές/τριες για τις απόψεις και τις εμπειρίες τους σε σχέση με το θέμα του κειμένου.
- Στην περίπτωση που οι υποψήφιοι γράψουν ερωτήματα για αξιοποίηση τυχόν εικόνων, σχεδίων, διαγραμμάτων που μπορεί να συνοδεύουν το κείμενο με στόχο να δημιουργηθούν προσδοκίες σχετικές με το περιεχόμενο του κειμένου, τη δομή και το ύφος του, την προθετικότητα του συγγραφέα, αυτά γίνονται δεκτά.

(ii) Κυρίως αναγνωστικό στάδιο: $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Ερωτήματα σχετικά με την κατανόηση και την επεξεργασία του κειμένου σε περιεχόμενο και μορφή (σημασιολογικό και πραγματολογικό επίπεδο).
- Ερωτήματα σχετικά με το λεξιλόγιο του κειμένου (π.χ. ο/η μαθητής/τρια εντοπίζει τις άγνωστες λέξεις και τις ερμηνεύει με βάση τα συμφραζόμενά τους).
- Ερωτήματα σχετικά με την κατανόηση του περιεχομένου (ο/η μαθητής/τρια επιβεβαιώνει ή όχι τις προσδοκίες του/της, αξιολογεί τις απόψεις του συγγραφέα).
- Ερωτήματα σχετικά με τη συνοχή και συνεκτικότητα του κειμένου.
- Ερωτήματα σχετικά με τη δομή του κειμένου και των παραγράφων.
- Ερωτήματα σχετικά με τις υφολογικές επιλογές του συγγραφέα.

(iii) Μεταναγνωστικό στάδιο: $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Δραστηριότητες σχετικές με τη συνολική θεώρηση του κειμένου, π.χ. συγγραφή περίληψης.
- Ερωτήματα σχετικά με τις εναλλακτικές οπτικές του κειμένου.
- Δραστηριότητα κατά την οποία ο/η μαθητής/τρια συλλέγει υλικό από το κείμενο (π.χ. ιδέες, λεξιλόγιο), για να συντάξει ένα δικό του/της κείμενο.

Γενικότερα τα ερωτήματα μπορεί να αφορούν: α) παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου με αφορμή τα θέματα που τίγονται στο κείμενο (συζήτηση, σύνθεση κειμένων) και β) γλωσσικές ασκήσεις συναφείς με τα γλωσσικά φαινόμενα και το λεξιλόγιο του αναγνωσθέντος κειμένου.

Ερώτηση 6

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄ Γυμνασίου, ο/η εκπαιδευτικός διδάσκει την ενότητα «Διατροφή και Υγεία».

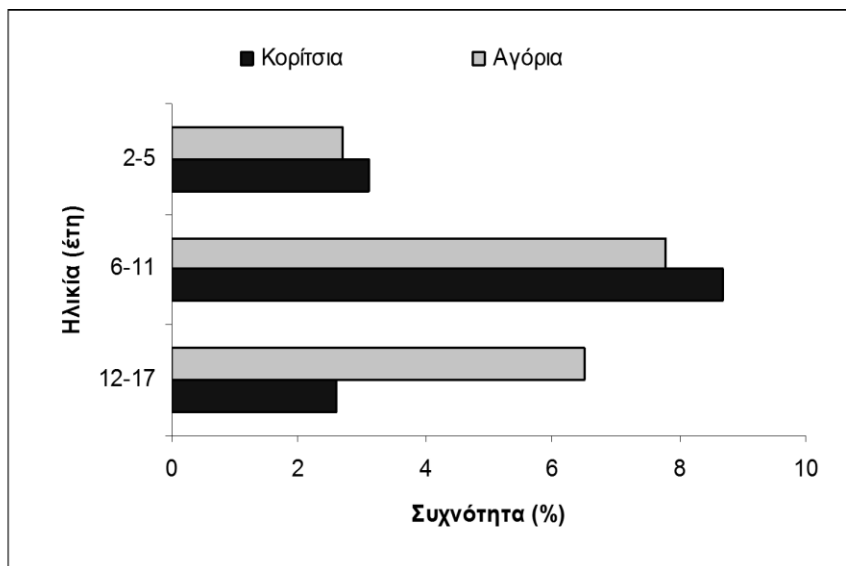
- (α) Έχει επιλέξει να ασκήσει τους/τις μαθητές/τριες στην ανάγνωση και ερμηνεία γραφήματος, το οποίο παρουσιάζει τη συχνότητα παχυσαρκίας σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας καθώς και σε εφήβους στην Κύπρο.

Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά το πιο κάτω γράφημα, να προτείνετε/διατυπώσετε **τρεις/τρία (3)** δραστηριότητες/ερωτήματα, που να σχετίζονται με τις εξής παραμέτρους [μία/ένα (1) δραστηριότητα/ερώτημα για την κάθε παράμετρο]:

- (i) ανάγνωση δεδομένων / επικοινωνιακό πλαίσιο·
- (ii) συσχέτισμός δεδομένων·
- (iii) προέκταση/συμπέρασμα.

(μονάδες 9)

Συχνότητα παχυσαρκίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, σχολικής ηλικίας και σε εφήβους στην Κύπρο

ΠΙΚ (2013). *Αγωγή Υγείας: Ερευνητικά Αποτελέσματα παιδιών και εφήβων της Κύπρου* (σ. 21). Λευκωσία: ΥΑΠ.

- (β) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ολοκληρώσει τη διδασκαλία της εν λόγω ενότητας και προτίθεται να αναθέσει κατ' οίκον εργασίες, έχοντας ως στόχο την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

- (i) Να αναφέρετε **τρία (3)** χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών, τα οποία οφείλει να λάβει υπόψη ο/η εκπαιδευτικός για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων/ασκήσεων που θα τους αναθέσει.

(μονάδες 6)

- (ii) Στη Στήλη Α΄ του ακόλουθου πίνακα δίνονται δραστηριότητες/ασκήσεις που ανατίθενται ως κατ' οίκον εργασία. Να γράψετε στο Τετράδιο Απαντήσεων τους αριθμούς (1–5) της Στήλης Α΄ και δίπλα από τον κάθε αριθμό το γράμμα (Α–Ζ) του αντίστοιχου είδους νοημοσύνης από τη Στήλη Β΄. Κάθε δραστηριότητα αντιστοιχεί σε ένα (1) είδος νοημοσύνης. Προσοχή: στη στήλη Β΄ περισεύουν δύο (2) σημεία.

ΣΤΗΛΗ Α΄ Δραστηριότητες/Ασκήσεις	ΣΤΗΛΗ Β΄ Είδη νοημοσύνης
(1) Επισκέπτομαι παραγωγούς βιολογικών φρούτων ή λαχανικών στην περιοχή μου και καταγράφω τις πρόσθετες ωφέλειες που προκύπτουν από την κατανάλωση βιολογικών προϊόντων.	(Α) Λεκτική/Γλωσσική
(2) Καταγράφω τρόπους με τους οποίους θα μπορούσα να βελτιώσω τον δικό μου τρόπο ζωής και διατροφής, ώστε να έχω σωματική υγεία και ευεξία.	(Β) Οπτική/Χωρική
(3) Παρουσιάζω θεατρικό δρώμενο με απώτερο σκοπό να ευαισθητοποιήσω τους/τις συμμαθητές/τριές μου για το πρόβλημα της εφηβικής παχυσαρκίας.	(Γ) Ενδοπροσωπική
(4) Γράφω επιστολή στον Υπουργό Υγείας, για να αναφερθώ στο πρόβλημα της εφηβικής παχυσαρκίας και να εισηγηθώ μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.	(Δ) Σωματική/Κινησθητική
(5) Καταθέτω στην ολομέλεια της τάξης τις προτάσεις της ομάδας μου για την αντιμετώπιση του φαινομένου της παιδικής παχυσαρκίας.	(Ε) Φυσιοκρατική (Νατουραλιστική)
	(Στ) Λογική/Μαθηματική
	(Ζ) Διαπροσωπική

(μονάδες 5)

Απάντηση Ερώτησης 6

Υποερώτημα 6 (α)

Ενδεικτικές απαντήσεις:

$3 \times 3 = 9$ μονάδες

(i) Ανάγνωση δεδομένων / επικοινωνιακό πλαίσιο

- Ερωτήματα/δραστηριότητες για: πληροφορίες/δεδομένα γραφήματος (ποσοστά παχυσαρκίας στις τρεις ηλικιακές ομάδες για τα αγόρια και τα κορίτσια), τον φορέα που διενεργεί την έρευνα, τον σκοπό του γραφήματος και τον/τους δέκτη/ες των πληροφοριών αυτών.

(ii) Συσχετισμός δεδομένων

- Να συγκρίνετε τα αριθμητικά δεδομένα των δύο φύλων, κατά την προσχολική ηλικία.
- Να συγκρίνετε τα αριθμητικά δεδομένα των δύο φύλων, κατά τη σχολική ηλικία.
- Να συγκρίνετε τα αριθμητικά δεδομένα των δύο φύλων, κατά την εφηβεία.
- Ποιες διαφορές εντοπίζετε ως προς τα αριθμητικά δεδομένα των τριών ηλικιακών ομάδων;

(iii) Επέκταση/Συμπέρασμα

- Γιατί στην προσχολική ηλικία είναι μειωμένη η συχνότητα παχυσαρκίας;
- Γιατί στη σχολική ηλικία αυξάνεται σε μεγάλο βαθμό η συχνότητα της παχυσαρκίας;
- Γιατί τα κορίτσια, στη σχολική ηλικία, παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα παχυσαρκίας από τα αγόρια;
- Γιατί στην εφηβική ηλικία η συχνότητα παχυσαρκίας μειώνεται στα κορίτσια, ενώ στα αγόρια παρουσιάζεται αυξημένη;
- Να γράψετε μια (1) παράγραφο στην οποία θα εξηγήσετε/θα ερμηνεύσετε τα δεδομένα του πιο πάνω γραφήματος και θα προβείτε στα αντίστοιχα συμπεράσματα.
- Τι εισηγείστε στους γονείς να προσέξουν όσον αφορά τις διατροφικές συνήθειες των παιδιών τους;

Υποερώτημα 6 (β)

$3 \times 2 = 6$ μονάδες

Χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών:

- **Η ετοιμότητα** (το σημείο εισόδου του/της μαθητή/τριας σε μια συγκεκριμένη έννοια ή δεξιότητα).
- **Το ενδιαφέρον** (η έλξη, η περιέργεια ή ακόμα και το πάθος του/της μαθητή/τριας για ένα συγκεκριμένο θέμα ή δεξιότητα).
- **Το μαθησιακό προφίλ** (ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνει ο/η μαθητής/τρια). Μπορεί να διαμορφωθεί από τον τύπο της νοημοσύνης, το φύλο, το μαθησιακό στυλ, το πολιτιστικό περιβάλλον κτλ.).
- Η προσωπική τους **βιογραφία**.

Υποερώτημα 6 (γ)

5 × 1 = 5 μονάδες

1 – Ε

2 – Γ

3 – Δ

4 – Α

5 – Ζ

Περισσεύουν τα σημεία: Β και Στ.

Ερώτηση 7

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Β΄ Λυκείου, ο/η εκπαιδευτικός καλείται να διορθώσει την πιο κάτω περίληψη.

Σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Το Βήμα* στις 24/11/2008, ο συγγραφέας πραγματεύεται το φαινόμενο της κοινωνικής ανισότητας στον σύγχρονο κόσμο. Στην αρχή του κειμένου, επισημάνει ότι τα στατιστικά δεδομένα ήταν ανέκαθεν απογοητευτικά, αλλά πιο σοβαρότερο είναι το πρόβλημα της ανεπαρκούς λειτουργίας τους, εφόσον δεν εξηγούν πως και γιατί υπάρχει τόση στέρηση σε έναν πλανήτη που παράγει τόσο πλούτο. Κάθε κοινωνία έχει τα κριτήρια της σχετικά με τα επιτρεπτά όρια της ανέχιας. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, όσο ποιο άνισες είναι οι κοινωνίες, τόσο διευρύνονται οι ανάγκες που αισθάνονται ότι έχουν οι άνθρωποι. Στις πλούσιες κοινωνίες η ένδεια αναδुकνείεται σε τεράστιο κοινωνικό σκάνδαλο και η αθλιότητα είναι πολύ λιγότερο υποφερτή από ό,τι δείχνουν οι αριθμοί. Οι φτωχοί είναι αποκλεισμένοι από τον κόσμο στον οποίο ζουν και δεν είναι σε θέση να απολαύσουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους. Ύστερα ο συγγραφέας χαρακτηρίζει απαράδεκτο το γεγονός ότι γίνεται ανεκτό να συνυπάρχει σε μια κοινωνία, έστω και μερικώς ανεπτυγμένη, ο τερατώδης πλούτος με την απόλυτη αθλιότητα.

(α) Να εντοπίσετε και να γράψετε **τα οκτώ (8)** ορθογραφικά λάθη που υπάρχουν στην πιο πάνω περίληψη. Ακολουθως, να γράψετε τις λέξεις ορθογραφημένα.

(μονάδες 8)

(β) Να εντοπίσετε και να γράψετε **τα τρία (3)** γραμματικά λάθη που υπάρχουν στην περίληψη. Ακολουθως, να τα διορθώσετε.

(μονάδες 6)

(γ) Να εντοπίσετε και να γράψετε **ένα (1) λάθος** που αφορά τη χρήση συνδετικών/διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων. Ποια λέξη ή φράση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη θέση αυτής που έχετε επισημάνει ως λανθασμένη;

(μονάδες 2)

(δ) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει διαπιστώσει ότι οι μαθητές/τριες συναντούν δυσκολίες στην πύκνωση του γραπτού λόγου (συγγραφή περίληψης). Να αναφέρετε **τέσσερις (4)** τεχνικές πύκνωσης λόγου, τις οποίες θα διδάξει στους/στις μαθητές/τριες, για να τους/τις βοηθήσει.

(μονάδες 8)

(ε) Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της περίληψης, ο/η εκπαιδευτικός προτίθεται να ασκήσει τους/τις μαθητές/τριες σε **μετασυγγραφικές δραστηριότητες**. Να διατυπώσετε **δύο (2)** ερωτήματα που να αφορούν το **περιεχόμενο** και **δύο (2)** που να αφορούν τη(ν) **οργάνωση/δομή** του λόγου, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να προβούν σε κριτική αυτοαξιολόγηση της περίληψής τους.

(μονάδες 8)

Απάντηση Ερώτησης 7

(α) Ορθογραφικά λάθη: Μονάδες 8

Εντοπισμός λαθών: $8 \times 0,5 = 4$ μονάδες

Διόρθωση λαθών: $8 \times 0,5 = 4$ μονάδες

1. επισημένει (επισημαίνει)
2. λειτουργγία (λειτουργγία)
3. πως (πώς)
4. κριτήρια της (κριτήριά της)
5. ανέχια (ανέχεια)
6. ποιο (πιο)
7. αναδυκνείεται (αναδεικνύεται)
8. αναδυκνείεται (αναδεικνύεται)

(β) Γραμματικά λάθη: Μονάδες 6

Εντοπισμός λαθών: $3 \times 1 = 3$ μονάδες

Διόρθωση λαθών: $3 \times 1 = 3$ μονάδες

- πιο σοβαρότερο (σοβαρότερο / πιο σοβαρό)
- της ανεπαρκής λειτουργγίας (της ανεπαρκούς λειτουργγίας)
- ο τερατώδες πλούτος (ο τερατώδης πλούτος)

**(γ) Λάθος στη χρήση συνδετικών/διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων:
Μονάδες 2**

Εντοπισμός λάθους: $1 \times 1 = 1$ μονάδα

Διόρθωση λάθους: $1 \times 1 = 1$ μονάδα

«Υστερα ο συγγραφέας...» («Στο τέλος του κειμένου, ...» / «Καταληκτικά, ...» / «Εν κατακλείδι...»)

(δ) Τεχνικές πύκνωσης: $4 \times 2 = 8$ μονάδες

- **Αντικαθιστούμε** τα υπώνυμα με υπερώνυμα (λ.χ. *ζωγραφική, μουσική, θέατρο = τέχνες*).
- **Αντικαθιστούμε** μια σειρά ενεργειών από αντίστοιχη συνοπτική έκφραση που περιγράφει όλη την πράξη (λ.χ. *ο αθλητής ξυπνά νωρίς το πρωί, προπονείται πολλές ώρες καθημερινά, κάνει αυστηρή δίαιτα, κοιμάται συγκεκριμένη ώρα = ο αθλητής ακολουθεί αυστηρό πρόγραμμα*).
- **Αντικαθιστούμε** εκφράσεις, φράσεις και προτάσεις με συντομότερες διατυπώσεις (λ.χ. *ποτέ δεν τηρούσε τον λόγο του, ούτε ήταν συνεπής στις επαγγελματικές του υποχρεώσεις = ήταν ασυνεπής*).
- **Αντικαθιστούμε** δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές (λ.χ. *τα εισοδήματα του οικονομικού έτους, τα οποία δεν δηλώθηκαν = τα μη δηλωθέντα εισοδήματα του οικονομικού έτους*).
- **Αντικαθιστούμε** δευτερεύουσες προτάσεις με επιρρήματα ή επιρρηματικά κατηγορούμενα (λ.χ. *έφυγε με φανερό στο πρόσωπό του τη θλίψη = έφυγε θλιμμένος*).
- **Αποφεύγουμε** ονοματικούς, επιθετικούς ή άλλους προσδιορισμούς και επαναλήψεις.
- **Συμπτίσσουμε** στην ίδια περίοδο το νόημα δύο ή περισσότερων παραγράφων, αν το περιεχόμενό τους είναι συναφές και επαναλαμβάνεται.
- **Χρησιμοποιούμε δείκτες συνοχής** [συνδετικές/διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις κ.ά. (π.χ. *συνεπώς, επειδή, δηλαδή*)], ώστε να αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης τη λογική σχέση των επιμέρους πληροφοριών.
- **Χρησιμοποιούμε μεταδιατυπώσεις** που φανερώνουν κατανόηση της συλλογιστικής πορείας του συγγραφέα (π.χ. *αναφέρει, σημειώνει, επισημαίνει, υπογραμμίζει, προσδιορίζει, χαρακτηρίζει, ταξινομεί*).

(ε) Αυτοαξιολόγηση περίληψης

Ερωτήματα που αφορούν το περιεχόμενο: $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Εντόπισα και κατέγραφα τους παράγοντες επικοινωνίας (πομπός, δέκτης, περίσταση επικοινωνίας, σκοπός κτλ.);
- Κατανόησα πλήρως το θέμα και παρέμεινα επικεντρωμένος/η σ' αυτό;
- Επέλεξα μόνο τις βασικές πληροφορίες του κειμένου;
- Απέκλεισα τις λεπτομέρειες δευτερεύουσας σημασίας;
- Απέφυγα να τοποθετηθώ κριτικά και να σχολιάσω τις απόψεις του συγγραφέα;

- Το ύφος του κειμένου μου έχει πληροφοριακό χαρακτήρα;
- Απέδωσα με ακρίβεια και σαφήνεια το περιεχόμενο του νοηματικού κέντρου του κειμένου και των θεματικών κέντρων των παραγράφων χωρίς να σχολιάζω ή να μεταβάλλω την οπτική γωνία του αυθεντικού κειμένου;
- Είναι το ύφος της περίληψής μου τυπικό, επίσημο και ουδέτερο;

Οργάνωση/δομή λόγου: $2 \times 2 = 4$ μονάδες

- Χρησιμοποίησα σωστά κειμενικούς δείκτες και μεταδιατυπώσεις;
- Απέδωσα σωστά την αλληλουχία νοημάτων του αυθεντικού κειμένου;
- Ακολούθησα τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα;
- Χρησιμοποίησα τις κατάλληλες συνδετικές/διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις;
- Το κείμενό μου έχει συνοχή;

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ